

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Συγγραφική Ομάδα:

**Δρ Χάρις Πολυκάρπου, PhD in Arts Education-Drama and Theatre,
MA in Drama in Education and Cultural studies**

Θέκλα Καρίττεβλη, MA in Theatre Education and Theatre Making and Culture

**Δήμητρα Νικολαΐδου, MA Arts in Education –Drama,
Ανώτερο Δίπλωμα Ηθοποιίας**

**Ειρήνη Παλαίχωρου, MA in Drama and Theatre Education,
Υποψήφια Διδάκτωρ στο Δράμα/Θέατρο**

Γεωργία Χατζηγιάννου, MA in Drama in Education and Cultural Studies

1. Εισαγωγή

Θεατρική Αγωγή αποτελεί η παιδαγωγική και κοινωνική προσέγγιση του θεάτρου και του δράματος. Το Θέατρο και το Δράμα¹ αποτελούν σημαντικό κεφάλαιο της γενικής παιδείας των μαθητών παρέχοντας τους ευκαιρίες να μάθουν γι αυτά, με αυτά και μέσα από αυτά. Με τη συμμετοχή τους στις δραστηριότητες του θεάτρου και του δράματος, οι μαθητές/ μαθήτριες της δημόσιας εκπαίδευσης αναπτύσσουν τα χαρακτηριστικά της δια βίου μάθησης.

Ειδικότερα, το Θέατρο και το Δράμα δημιουργούν αναλογίες ζωής και ενεργοποιούν την κριτική σκέψη των συμμετεχόντων οι οποίοι χρησιμοποιούν τα ιδιαίτερα εργαλεία του για να ερμηνεύσουν και να κατανοήσουν την προσωπική και συλλογική τους ταυτότητα. Μαθαίνοντας πώς να χρησιμοποιούν τις δραματικές συμβάσεις και τεχνικές και διάφορες μορφές τεχνολογίας, οι μαθητές/ μαθήτριες, που εργάζονται τόσο σε ατομικό όσο και ομαδικό επίπεδο, κατασκευάζουν εικονικές πραγματικότητες, που είναι το αποτέλεσμα μιας σύνθεσης της φαντασίας, της σκέψης, του συναισθήματος και των εμπειριών. Καθώς δουλεύουν με τα εργαλεία του θεάτρου, οι μαθητές μαθαίνουν να χρησιμοποιούν κατάλληλα και με αυξανόμενη άνεση και αυτοπεποίθηση τον προφορικό και γραπτό λόγο, να επικοινωνούν αποτελεσματικότερα τα νοήματα που χτίζουν στο δράμα εκμεταλλευόμενοι ταυτόχρονα τη γλώσσα του σώματος, την κίνηση και το χώρο. Καθώς παραστούν, αναλύουν και ανταποκρίνονται στις διάφορες δραματικές και θεατρικές φόρμες, γνωρίζουν και κατανοούν σε βάθος την πολιτισμική τους κληρονομιά και γλώσσα ώστε να την εκτιμήσουν ουσιαστικά, ενώ συγχρόνως αντλούν από αυτά έμπνευση για να διερευνήσουν συμπεριφορές, στάσεις και αξίες στον σύγχρονο κόσμο. Μέσα από τη δημιουργία και παράσταση θεάτρου, οι μαθητές αντανakλούν και εμπλουτίζουν την πολιτισμική ζωή του σχολείου τους και της κοινότητάς τους.

¹ Η ξεχωριστή αναφορά στους όρους Θέατρο και Δράμα γίνεται για λόγους συνέπειας στην ιστορική τους διαδρομή. Το Δράμα συχνά διαχωρίζει το ρόλο του από τον ευρύτερο χώρο του Θεάτρου. Παρόλ'αυτά, σύγχρονες προσεγγίσεις του Δράματος στην Εκπαίδευση υιοθετούν τον όρο Θεατρική Παιδεία και Αγωγή επειδή αναγνωρίζουν τη σχέση του Δράματος με το Θέατρο, μιας και η χρήση και αφομοίωση στην εκπαίδευση ειδών θεάτρου από την παγκόσμια ιστορία με παιδαγωγικό και κοινωνικοπολιτικό χαρακτήρα, γίνεται από τη στιγμή που δημιουργήθηκε το Δράμα στην Εκπαίδευση. Έτσι, στο παρόν κείμενο οι όροι Θέατρο και Δράμα συνοψίζουν όλες τις πρακτικές που ανέπτυξαν και διαμόρφωσαν κατά καιρούς διάφορες φόρμες συμμετοχικού θεάτρου με έμφαση στη διαδικασία δημιουργίας θεάτρου παιδευτικού χαρακτήρα. Όλες αυτές τις πρακτικές τις συναντάμε με διαφορετικά ονόματα –Θεατρική Παιδεία και Αγωγή, Εκπαιδευτικό Δράμα, Θέατρο και Δράμα στην Εκπαίδευση, Δημιουργικό Δράμα, Δράμα Διαδικασίας, Θέατρο και Δράμα για την Εκπαίδευση, Θεατρικό Παιχνίδι-, γεγονός που υποδηλώνει τις διαφορές τους σε επίπεδο θεωρίας, πράξης και φιλοσοφίας. Παρόλα αυτά, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να κινείται ανάμεσα σε όλες αυτές και να κάνει κάθε φορά επιλογές που θα εξυπηρετούν τους στόχους της διαδικασίας μάθησης. Κάθε εφαρμογή της θεωρίας στην πράξη οδηγεί σε νέες πρακτικές εμπλουτισμένες με τοπικά στοιχεία της κουλτούρας μας.

Το Θέατρο και το Δράμα αποτελούν παραστατικές μορφές τέχνης και γι αυτό προσεγγίζονται ως ένα ζωντανό παραστατικό γεγονός όπου οι μαθητές-συμμετέχοντες γνωρίζουν θέατρο κάνοντας θέατρο. Αυτό προϋποθέτει την υιοθέτηση ενός εργαστηριακού θεάτρου που δίνει έμφαση στη διαδικασία που ακολουθούν οι συμμετέχοντες για να αλληλεπιδράσουν, να διερευνήσουν, να αμφισβητήσουν και να επικοινωνήσουν άλλες ιδέες, στάσεις και δράσεις ζωής. Η διαδικασία αυτή ολοκληρώνεται με το τέλος του εργαστηρίου. Το τελικό προϊόν του δράματος, δηλαδή η παράσταση για άλλο ακροατήριο δεν αποτελεί αυτοσκοπό χωρίς, παρόλ'αυτά να αποκλείεται. Στη δεύτερη περίπτωση, η παράσταση είναι το αποτέλεσμα της εργασίας των συμμετεχόντων στο θεατρικό εργαστήρι.

Ως δραματικά και θεατρικά εγγράμματα ορίζεται το άτομο που:

- διερευνεί και χρησιμοποιεί κατάλληλα τα στοιχεία, τις συμβάσεις, τις διαδικασίες και τεχνικές της Θεατρικής Αγωγής καθώς και τις τεχνολογίες που την εξυπηρετούν
- αναπτύσσει και εμβαθύνει σε ιδέες, που αντλεί από μια ποικιλία πηγών, και δημιουργεί δράμα και θέατρο
- παρουσιάζει και ανταποκρίνεται κριτικά στη δραματουργία, αναπτύσσοντας την ικανότητα να επικοινωνεί νοήματα μέσω αυτής και να τα ερμηνεύει
- εξερευνά το αντικείμενο του δράματος/θεάτρου και τις ποικίλες πρακτικές του σε σχέση με το ευρύτερο κοινωνικό και πολιτισμικό φάσμα που το τροφοδοτεί και αναπτύσσει

2. ΔΟΜΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

2.1. Βασικοί άξονες του Αναλυτικού Προγράμματος και Πρόγραμμα Σπουδών Θεατρικής Αγωγής

Το Πρόγραμμα Σπουδών της Θεατρικής Αγωγής είναι οργανωμένο και δομημένο σύμφωνα με τις βασικές αρχές του «Αναλυτικού Προγράμματος για τα Δημόσια Σχολεία της Κυπριακής Δημοκρατίας» και εδράζεται σε τρεις βασικούς άξονες που αφορούν:

α) Ένα συνεκτικό και επαρκές σώμα γνώσεων.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να εξερευνούν και να αναπτύσσουν τα εκφραστικά τους μέσα ώστε να επικοινωνούν ιδέες, συναισθήματα και εμπειρίες.
- Να αναπτύσσουν τη φαντασία, την παρατηρητικότητα, τη μνήμη και την κριτική σκέψη.
- Να δημιουργούν και να αναπτύσσουν ρόλους που πηγάζουν από φανταστικές ή πραγματικές καταστάσεις και να θίγουν κοινωνικά, ηθικά ή άλλα ζητήματα.
- Να κατανοούν και να ερμηνεύουν το κοινωνικό και φυσικό τους περιβάλλον μέσα από τη δημιουργία δραματικών καταστάσεων, τοποθετώντας τον εαυτό τους σε σχέση με τους άλλους.
- Να συλλαμβάνουν τις ποικίλες θεατρικές και δραματουργικές εκφάνσεις άλλων πολιτισμών, και να κατανοούν τη θέση του θεάτρου στο παγκόσμιο κοινωνικό γίγνεσθαι σε σχέση με την πολιτισμική ιστορία των λαών, καθώς και τη συνέχειά της.
- Να έρχονται σε επαφή και να εφαρμόζουν τις τεχνικές και τις διαδικασίες παράστασης θεάτρου, και να αναλαμβάνουν διάφορους ρόλους που συντελούν στην ολοκλήρωση της.
- Να αναπτύσσουν τις υποκριτικές τους ικανότητες- λόγο, κίνηση, συναίσθημα- για να επικοινωνούν ξεκάθαρα και με σαφήνεια τη θεατρική πράξη.
- Να αξιολογούν τόσο ως θεατές όσο και ως συντελεστές δημιουργίας θεάτρου το αποτέλεσμα της δραματουργίας σε σχέση με τους συγκεκριμένους στόχους που επιδιώκουν να επιτύχουν κάθε φορά, χρησιμοποιώντας τη γλώσσα του θεάτρου.
- Να αξιολογήσουν την απουσία της γυναίκας και άλλων κοινωνικών ομάδων από το θεατρικό γίγνεσθαι για συγκεκριμένους πολιτικούς και πολιτισμικούς λόγους.

**β) Καλλιέργεια αξιών, υιοθέτηση στάσεων και επίδειξη συμπεριφορών, που
απαρτίζουν τη σύγχρονη δημοκρατική πολιτότητα.**

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να κατανοούν και να αποδέχονται το διαφορετικό καθώς αναπτύσσουν την ικανότητα να συναισθάνονται μέσα από το δράμα που κατασκευάζουν.
- Να διερευνούν και να αξιολογούν το διαφορετικό καθώς μαθαίνουν να αποστασιοποιούνται από το δράμα και να παρακολουθούν κριτικά τα δρώμενα.
- Να καλλιεργούν στάσεις και αξίες που τους επιτρέπουν να αυτοπροσδιοριστούν ως μέλη μιας ευρύτερης πολυπολιτισμικής ομάδας στην οποία ανήκουν και να εκτιμούν την αξία της ανομοιομορφίας αυτής, η οποία τους ενδυναμώνει τόσο ως άτομα όσο και ως ομάδα.
- Να αναπτύσσουν τις αρετές της ισότητας, της ανοχής, της ετερότητας και της δημοκρατίας, μέσα από τη συνύπαρξή τους με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας.
- Να εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους σε θέματα διαφυλικών σχέσεων και να δημιουργούν συνθήκες μέσα από τις οποίες μαθαίνουν να διαπραγματεύονται τη σχέση τους με το άλλο φύλο.
- Να αναπτύσσουν μέσα από τους ρόλους που διαπραγματεύονται δεξιότητες ζωής όπως αυτοεκτίμηση, αυτοπεποίθηση, αυτοσεβασμό, επικοινωνία ώστε να εξελιχθούν σε ενεργούς πολίτες που θα μπορούν υπεύθυνα να λαμβάνουν αποφάσεις για τη ζωή τους.
- Να αναλαμβάνουν δράση για να διαμορφώσουν μέσα από τη δραματική κατάσταση την άποψη που υιοθετούν ως άτομα ή ως ομάδα απέναντι σε ένα κοινωνικό ή πολιτισμικό θέμα που διερευνούν και επιχειρούν να την επικοινωνήσουν αποτελεσματικά σε άλλους.
- Να κατανοούν μια αλήθεια ή θεώρηση ως μια από τις πολλαπλές όψεις και ερμηνείες της ζωής καθώς κατασκευάζουν δραματικές καταστάσεις και χαρακτήρες, διευρύνοντας έτσι τους πνευματικούς τους ορίζοντες.
- Να αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους ως μέρος του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος και να αποκτούν τις κατάλληλες γνώσεις, στάσεις, αξίες, ικανότητες και συμπεριφορές που τους επιτρέπουν να το διαμορφώνουν και να το προστατεύουν, στο πλαίσιο της αειφόρας περιβαλλοντικής και πνευματικής ανάπτυξης.

γ) Καλλιέργεια ιδιοτήτων, ικανοτήτων, δεξιοτήτων που απαιτούνται από την κοινωνία του 21^{ου} αι. – ικανότητες κλειδιά.

Με τη διδασκαλία του μαθήματος επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να διαπραγματεύονται λύσεις και επιλογές με τους συνεργάτες τους καθώς εργάζονται για να πετύχουν ένα κοινό στόχο.
- Να συνδυάζουν και να συνθέτουν γνώσεις, απόψεις, συμπεριφορές καθώς παράγουν μέσα από το δράμα νέες ιδέες και εναλλακτικές εικόνες ζωής για να ερμηνεύσουν και να κατανοήσουν τον σύγχρονο κόσμο και τις ιδιαιτερότητές του, τόσο ως κύπριοι πολίτες όσο και ως πολίτες της ευρύτερης ευρωπαϊκής οικογένειας.
- Να αναλύουν μια ιδέα ή ένα θέμα καθώς διερευνούν τρόπους και τεχνικές για να την χρησιμοποιήσουν στη θεατρική τους επικοινωνία μέσα από τη δράση.
- Να κρίνουν και να προτείνουν λύσεις καθώς αλληλεπιδρούν μέσα ή έξω από το δράμα που δημιουργούν.
- Να γίνονται κοινωνοί σε μια πραγματικότητα που πλάθουν όλοι μαζί για να κατανοήσουν τη συλλογική τους ταυτότητα.
- Να δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μια δημοκρατική κοινωνία που τη χαρακτηρίζουν οι αξίες και οι αρετές του ελληνικού πολιτισμού, καθώς συμμετέχουν σε ένα θεατρικό φόρουμ ανταλλαγής ιδεών που ενθαρρύνει τη διαμόρφωση και επικοινωνία της προσωπικής και συλλογικής φωνής.

2.2. Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών

Ο σχεδιασμός περιεχομένου λαμβάνει υπόψη την ανάπτυξη ενός ενιαίου πλαισίου σπουδών για την υποχρεωτική εκπαίδευση, από την προσχολική εκπαίδευση μέχρι την Α' Λυκείου, γι αυτό και υιοθετεί τέσσερα προοδευτικά επίπεδα, τα οποία είναι ενδεικτικά για τις ακόλουθες βαθμίδες εκπαίδευσης:

Επίπεδο 1: Προσχολική Εκπαίδευση-Β' Δημοτικού

Επίπεδο 2: Γ'-Ε' Δημοτικού

Επίπεδο 3: ΣΤ' Δημοτικού-Β' Γυμνασίου

Επίπεδο 4: Γ' Γυμνασίου- Α' Λυκείου

Τα πιο πάνω επίπεδα λαμβάνουν υπόψη τόσο τις ιδιαιτερότητες της κάθε ομάδας μαθητών/μαθητριών όσο και της αντίστοιχης σχολικής μονάδας. Ακολουθούν σπειροειδή μορφή, συνήθως αλληλεπικαλύπτονται, αναλόγως της δυναμικής της κάθε ομάδας, και η μετάβαση από το ένα επίπεδο στο άλλο έχει την έννοια της εξέλιξης των μαθησιακών αποτελεσμάτων, σύμφωνα με τους στόχους και τους δείκτες

επιτυχίας, έτσι όπως αυτοί περιγράφονται στο κεφάλαιο (5). Στοχεύουν, δε, στην ισορροπία ύλης, δεξιοτήτων και στάσεων, με άξονα την παιδαγωγική αυτονομία του/της εκπαιδευτικού.

3. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η Θεατρική Αγωγή στηρίζεται στη φιλοσοφία και την πρακτική της κριτικής παιδαγωγικής. Πρόθεση έχει να εμπλέξει τους μαθητές/ μαθήτριες σε μια διαλεκτική διαδικασία μάθησης στη διάρκεια της οποίας διερευνούν, αναλύουν κριτικά και επαναδιαπραγματεύονται γνώσεις, ιδέες και στάσεις ζωής. Εκδημοκρατικοποιεί τη μαθησιακή διαδικασία με το να (α) παρέχει στους μαθητές/μαθήτριες ποικιλία μέσων και διαδικασιών διαμορφώνοντας έτσι συνθήκες ίσων ευκαιριών συμμετοχής στη μάθηση, (β) διαφοροποιεί την παραδοσιακή σχέση εκπαιδευτικού και μαθητή/μαθήτριας αναγάγοντας τον πρώτο σε καθοδηγητή και εμπνευστή της μαθησιακής πορείας και το δεύτερο σε συμμετέχοντα και πρωταγωνιστή σε αυτήν, (γ) προσεγγίζει τη μάθηση ως μια δυναμική πορεία που εξελίσσεται και αναδιαμορφώνεται ή αλλάζει ανάλογα με τη συμμετοχή και δράση των πρωταγωνιστών, (δ) η επιλογή του θέματος προς διερεύνηση αλλά και ο τρόπος που το πραγματεύεται ξεκινά, εξελίσσεται και ολοκληρώνεται βάσει των αναγκών των ίδιων των μαθητών/μαθητριών.

Η Θεατρική Αγωγή υιοθετεί ποικίλες εργαστηριακές παιδαγωγικές προσεγγίσεις, που δημιουργούν περιβάλλοντα για ενεργή συμμετοχή και βιωματική μάθηση. Εμπερικλείει τρεις βασικές αλληλεπιδραστικές διαδικασίες-άξονες αναφοράς (3.1). Επιπλέον, το θεατρικό εργαστήριο δομείται σε συμβάσεις και τεχνικές (3.2) οι οποίες μπορούν να λειτουργήσουν τόσο συνδυαστικά, όσο και αυτόνομα στα πλαίσια της σπειροειδούς ακολουθίας γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων.

3.1 Άξονες Αναφοράς

Οι τρεις βασικές αλληλεπιδραστικές διαδικασίες- άξονες αναφοράς είναι: η **δημιουργία** του θεάτρου, η **παράσταση** αυτού που δημιούργησαν οι συμμετέχοντες και η **ανταπόκρισή** τους σε αυτό που δημιούργησαν, παράστησαν ή παρακολούθησαν. Οι τρεις άξονες προτείνουν ουσιαστικά τρία στάδια στη διαδικασία δημιουργίας της φόρμας του θεάτρου, τα οποία στις συμμετοχικές θεατρικές φόρμες, που υιοθετούνται στην εκπαίδευση, λειτουργούν τις περισσότερες φορές ταυτόχρονα, και βρίσκονται σε ένα συνεχή διάλογο μεταξύ τους για να πληροφορούν και να τροφοδοτούν το ένα το άλλο. Καθώς οι συμμετέχοντες δημιουργούν μια σκηνή, την παραστούν και ανταποκρίνονται σε αυτήν μέσα από τη συμμετοχή τους στη δράση. Ταυτόχρονα, βέβαια, οι υπόλοιποι συμμετέχοντες που έχουν το ρόλο του θεατή, δρουν ως παρατηρητές από απόσταση.

Η διαδικασία της **δημιουργίας** περιλαμβάνει όλες τις διαδικασίες και τα στάδια παραγωγής στην κατασκευή ενός θεατρικού γεγονότος που μπορεί να είναι από μια απλή θεατρική σύμβαση (π.χ. ταμπλό) μέχρι μια ολοκληρωμένη παράσταση. Για να δημιουργήσουν τα παιδιά, θα πρέπει να γνωρίζουν πώς να δημιουργήσουν. Επομένως θα πρέπει να γνωρίσουν τις διάφορες θεατρικές συμβάσεις και να μάθουν με ποιο τρόπο θα τις εφαρμόζουν ώστε να παράγουν μια δραματική κατάσταση. Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να αναπτύξουν την ικανότητα να διαμορφώνουν αποτελεσματικές ομάδες παραγωγής και να διαπραγματεύονται την εκάστοτε δραματική αναπαράσταση έτσι ώστε να είναι αντιπροσωπευτική του εκάστοτε στόχου (π.χ. μια σκηνή από μια ιστορία όπου οι χαρακτήρες πρέπει να δείξουν πώς νιώθουν απέναντι σε κάτι που τους συμβαίνει). Επιπλέον, θα πρέπει οι συμμετέχοντες να επιλέξουν και να δώσουν την κατάλληλη φόρμα στην αναπαράσταση, ώστε αυτή να απηχεί με σαφήνεια τις προθέσεις των μελών της ομάδας παραγωγής (π.χ. ο τρόπος που θα τοποθετηθούν στο χώρο δύο χαρακτήρες της ιστορίας για να δείξουν την άνιση σχέση που έχουν μεταξύ τους).

Η διαδικασία της **παράστασης** περιλαμβάνει τις ικανότητες και τις γνώσεις που είναι απαραίτητες για το θεατρικό γεγονός να συμβεί. Για να πραγματοποιηθεί παράσταση, οι συμμετέχοντες θα πρέπει να μεταμορφώσουν εαυτούς και αλλήλους, καθώς και το χώρο και το χρόνο- προϋποθέσεις για την κατασκευή μιας εικονικής ή δραματικής πραγματικότητας, που οι συμμετέχοντες θα επικοινωνήσουν μέσα σε ένα ορισμένο φυσικό χώρο. Στη διάρκεια της παράστασης, οι μαθητές/μαθήτριες υιοθετούν διάφορους και διαφορετικούς ρόλους: ως θεατές, ως ηθοποιοί μέσα από ρόλο, ως σκηνοθέτες της σκηνικής δράσης, ως συγγραφείς του θεατρικού κειμένου, ως μουσικοί παραγωγοί, ως ρυθμιστές φωτισμού και ήχου, ως χορογράφοι, ως σκηνογράφοι, ενδυματολόγοι κ.α.

Η διαδικασία της **ανταπόκρισης** περιλαμβάνει τις ικανότητες και γνώσεις που χρειάζονται για να ανταποκριθούν στις διάφορες θεατρικές φόρμες. Οι συμμετέχοντες μαθαίνουν να ανταποκρίνονται υποκειμενικά και αντικειμενικά στο δράμα, να κατανοούν τα συναισθήματα και σκέψεις που πηγάζουν από αυτό, και να αποκωδικοποιούν τη θεατρική πράξη κάνοντας χρήση του κατάλληλου λεξιλογίου. Να εξηγούν δηλαδή τα στοιχεία του δράματος που χρησιμοποιούνται για να κατασκευάσουν αποτελεσματικά μια δραματική στιγμή. Η διαδικασία της ανταπόκρισης αποτελεί επίσης ένα είδος συντρέχουσας αξιολόγησης, που διαπνέει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, καθώς με αυτό τον τρόπο αξιολογούνται γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες.

3.2 Συμβάσεις και Τεχνικές Θεατρικής Αγωγής

Στο Παράρτημα 1 παρατίθενται ενδεικτικά μερικές από τις τεχνικές και συμβάσεις της Θεατρικής Αγωγής, που αποτελούν τα ιδιαίτερα εργαλεία της για τη δημιουργία και παράσταση δράματος/θεάτρου. Χρησιμοποιούνται ποικιλοτρόπως και προσαρμόζονται κάθε φορά στις ανάγκες και τα επίπεδα των μαθητών/μαθητριών, επιτρέποντας στον/στην εκπαιδευτικό να έχει αυτονομία. Ο/η εκπαιδευτικός (α) σχεδιάζει το μάθημα με βάση τις γνώσεις και εμπειρίες των παιδιών της κάθε ομάδας της παρούσας σχολικής χρονιάς, (β) τους παρέχει κίνητρα, (γ) φτιάχνει ομάδες παιδιών με βάση το επίπεδο δουλειάς που μπορούν να πετύχουν με τις ικανότητες και γνώσεις που έχουν, (δ) προχωρεί από το ένα στάδιο στο άλλο βασισμένη στη δουλειά που κάνει με τα παιδιά και τις ικανότητες που αποκτούν τη δεδομένη σχολική χρονιά. Το αποτέλεσμα στην δημιουργία και παράσταση θεάτρου ενδέχεται να διαφέρει μεταξύ όμοιων ηλικιακών ομάδων ή ακόμη και των μελών της ίδιας ομάδας.

4. ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

4.1. Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η Θεατρική Αγωγή δύναται να επιτελέσει ένα βαθιά κοινωνικό και παιδαγωγικό ρόλο στο αναλυτικό πρόγραμμα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Σκοπός της παρουσίας της σε αυτό είναι να εκπαιδεύσει τους αυριανούς πολίτες να συμμετέχουν δημόσια στη δόμηση μιας κοινής πραγματικότητας. Μέσα από το θέατρο/δράμα, οι μαθητές/μαθήτριες καλλιεργούν και αναπτύσσουν τις ικανότητες, δεξιότητες, στάσεις και συμπεριφορές του ενεργού πολίτη που διεκδικεί και προβάλλει τη δική του φωνή στα δημόσια δρώμενα. Επιπλέον, αποτελεί εναλλακτική μορφή μάθησης και έτσι συμβάλλει στην προαγωγή της δημιουργικότητας.

Το πλαίσιο της Θεατρικής Αγωγής

Το περιεχόμενο του θεάτρου/δράματος μπορούμε να το αντλήσουμε από τις διάφορες θεματικές ενότητες καθώς και τις ενότητες ύλης των υπόλοιπων γνωστικών αντικειμένων του αναλυτικού, όπως είναι η Αγωγή Υγείας, η Περιβαλλοντική εκπαίδευση και Αειφόρος ανάπτυξη, η Γλώσσα και η Λογοτεχνία, η Ιστορία, τα Μαθηματικά, τα Αγγλικά, η Επιστήμη, η Φυσική Αγωγή, οι Εικαστικές Τέχνες και η Μουσική. Πηγές διαπραγμάτευσης στο δράμα αποτελούν τα διάφορα θέματα που κυριαρχούν και επηρεάζουν την σύγχρονη ζωή (π.χ. σχολικός εκφοβισμός, φυσικό

περιβάλλον, οικογενειακές σχέσεις, διαφυλικές σχέσεις, κοινωνικός αποκλεισμός και ανθρώπινα δικαιώματα, φυλετικές διακρίσεις, δημόσιος διάλογος, πολιτική κλπ). Ταυτόχρονα, η Θεατρική Αγωγή επιτυγχάνει μια διαθεματική προσέγγιση της ύλης του αναλυτικού προγράμματος σπουδών των μαθητών/μαθητριών, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να αποκτήσουν μια αίσθηση συνέχειας, διαλόγου και δημιουργικής προέκτασης της γνώσης, των δεξιοτήτων και των αξιών. Η πράξη του θεάτρου δημιουργεί τις περιστάσεις για σφαιρική κατανόηση, εφαρμογή ή αμφισβήτηση και διερεύνηση εκ νέου γνώσεων, πεποιθήσεων, στάσεων ζωής.

4.2 Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΩΣ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Αναγνωρίζοντας την αξία της ως ιδιαίτερη μορφή παραστατικής τέχνης, η Θεατρική Αγωγή προσδοκεί σε ειδικές γνώσεις, δεξιότητες και στρατηγικές που άπτονται του αντικειμένου της- έτσι όπως περιγράφονται αναλυτικά στο κεφάλαιο (5)-, και συμβαδίζουν με τους ιδιαίτερους στόχους της ως τέχνη. Επιπλέον, ενδέχεται να χρησιμοποιήσει για την υλοποίηση των στόχων της διάφορες και ποικίλες θεατρικές πηγές για να σχεδιάσει τις δραστηριότητες της. Οι πηγές αυτές, που αναφέρονται σε ενότητες από την ιστορία και πρακτική του παγκόσμιου θεάτρου ενδέχεται να χρησιμοποιηθούν ποικιλοτρόπως από τον/την εκπαιδευτικό στην οργάνωση και δόμηση του θεατρικού εργαστηρίου, πλαισιωμένα, ώστε να ανταποκρίνονται στη διδακτική μεθοδολογία της Θεατρικής Αγωγής και όχι αποπλαισιωμένα, με τρόπο που να αντιτίθεται στην γενικότερη εργαστηριακή προσέγγιση.

5. ΣΤΟΧΟΙ - ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

ΕΠΗΠΕΔΟ 1 (Προσχολική εκπαίδευση-Β' Δημοτικού)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες:

Έρχονται σε επαφή με το δράμα/θέατρο, μαθαίνουν να εκφράζονται μέσα από αυτό και να απολαμβάνουν την εμπειρία που τους προσφέρει. Δημιουργούν, συμμετέχουν ή/και παρατηρούν διάφορες δραματικές καταστάσεις χρησιμοποιώντας απλά θεατρικά στοιχεία και συμβάσεις. Κινούνται μέσα σε πλαίσια που καθορίζουν οι ίδιοι ή/και ο/η εκπαιδευτικός-εμπνευστής/εμπνευστριά με θέματα που πηγάζουν από τα προσωπικά τους βιώματα, από φανταστικές ιστορίες ή άλλα ερεθίσματα. Ενώ παραστούν, παρακολουθούν ταυτόχρονα τη δραματική δράση των άλλων αποκτώντας τη δεξιότητα του θεατή και καλούνται να περιγράψουν τις δραματικές/θεατρικές τους εμπειρίες αναγνωρίζοντας σε αυτές συναισθήματα και ιδέες.

Δημιουργούν και Παραστούν

- Κατανοούν και αποδέχονται τις διαφορετικές συμβάσεις που ισχύουν για τη λειτουργία της θεατρικής πράξης και συμμετέχουν στο δράμα έχοντας πάντοτε συναίσθηση του διαχωρισμού του χώρου (χώρος του δράματος και χώρος του θεατή) και επομένως της ύπαρξης ενός ακροατηρίου που τους παρακολουθεί.
- Κατανοούν και δρουν μέσα στο χώρο ανάλογα με τις ανάγκες της εκάστοτε δραματικής περίπτωσης.
- Λαμβάνουν μέρος σε διάφορες δραστηριότητες που εμπλέκουν την υπόδυση ρόλου και χρησιμοποιούν απλές συμβάσεις (αφήγηση, μιμική, παγωμένη εικόνα, δασκάλα σε ρόλο κλπ).
- Αλληλεπιδρούν μέσα από ρόλο, χρησιμοποιώντας όλα τα εκφραστικά τους μέσα (σώμα και λόγο), τόσο μεταξύ τους, όσο και με τον/την εκπαιδευτικό-εμπυχωτή/εμπυχωτριά, για τις ανάγκες της δραματικής κατάστασης την οποία δημιουργούν.
- Διερευνούν προβλήματα σε ένα φανταστικό/δραματικό κόσμο και αυτοσχεδιάζουν δραματικές καταστάσεις που αντλούν από ποικίλες πηγές (ιστορίες φανταστικές ή προσωπικές, παραμύθι, παιδική λογοτεχνία, λαϊκή παράδοση, άλλα ερεθίσματα- οπτικοακουστικά μέσα).
- Διερευνούν τις διάφορες χρήσεις ενός αντικειμένου προσδίδοντας ποικίλους συμβολισμούς για τις ανάγκες μιας δραματικής κατάστασης (π.χ. χρησιμοποιούν ένα σκουπόξυλο ως άλογο βασιλιά κλπ).
- Δημιουργούν ρόλους-τύπους με βάση κοινά χαρακτηριστικά που απορρέουν από κουλτούρα, επάγγελμα ή κοινωνική τάξη.
- Παραστούν με το σώμα τους μια στιγμή του δράματος (π.χ. άγαλμα, παγωμένη εικόνα) και ανταποκρίνονται στην εξέλιξη του δράματος (π.χ. με την αφήγηση που κάνει η δασκάλα/εμπυχωτριά).
- Αναλαμβάνουν ρόλους με εξειδικευμένη γνώση (π.χ. ο μανδύας του ειδικού).

Ανταποκρίνονται

- Εκφράζουν συναισθήματα και σχολιάζουν αυτό που βίωσαν εντός ή εκτός ρόλου.
- Εκφράζουν με απλά λόγια τις αντιδράσεις τους σε ένα θεατρικό γεγονός, σε ένα δραματικό χαρακτήρα ή μια επαγγελματική θεατρική παράσταση.
- Εκφράζουν με απλά λόγια τον τρόπο που χρησιμοποίησαν το σώμα ή τη φωνή τους για να δημιουργήσουν συγκεκριμένους χαρακτήρες ή ατμόσφαιρα.

ΕΠΙΠΕΔΟ 2 (Γ' – Ε' Δημοτικού)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες:

Μέσα από ατομική ή/και ομαδική εργασία διερευνούν και χρησιμοποιούν συγκεκριμένα θεατρικά στοιχεία και συμβάσεις με σκοπό τη δημιουργία θεατρικής πράξης. Διευρύνουν τη θεματολογία των θεατρικών τους παρουσιάσεων επηρεασμένα από τη λογοτεχνία, τη λαϊκή παράδοση και την καθημερινή ζωή. Κάνουν επιλογές ενώ βρίσκονται μέσα ή/και έξω από το ρόλο τους όσον αφορά στο κείμενο και τη σκηνοθεσία του ώστε να ταιριάζει στη θεατρική φόρμα που καθόρισαν. Βελτιώνουν τις ικανότητες τους για παράσταση με έμφαση στην κίνηση, το λόγο, τη φωνή και διαμορφώνουν τύπους χρησιμοποιώντας κοστούμια και αντικείμενα. Παρουσιάζουν σε πιο επίσημη μορφή τις δημιουργίες τους και διαχωρίζουν το ρόλο του θεατή από του ηθοποιού. Συζητούν ανταλλάζοντας απόψεις για τις θεατρικές τους εμπειρίες.

Δημιουργούν και Παραστούν

- Εργάζονται ατομικά ή ομαδικά χρησιμοποιώντας διάφορες συμβάσεις ή τεχνικές για να διερευνήσουν και να διαμορφώσουν μια δραματική κατάσταση.
- Διερευνούν τις ποικίλες χρήσεις του χώρου και τον διαμορφώνουν ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της εκάστοτε δραματικής κατάστασης που συμμετέχουν.
- Χρησιμοποιούν το σώμα και τη φωνή τους για να δημιουργήσουν τους κατάλληλους δραματικούς χαρακτήρες και ατμόσφαιρα, υιοθετώντας το ανάλογο ύφος και γλώσσα για να ανταποκριθούν στις περιστάσεις επικοινωνίας που επιβάλλει μια δραματική κατάσταση.
- Δημιουργούν και αναπτύσσουν ρόλους χρησιμοποιώντας σκηνικά, κοστούμια και αντικείμενα (φροντιστήριο-props).
- Εξερευνούν διάφορα συναισθήματα και συμπεριφορές ενός δραματικού χαρακτήρα για να κατανοήσουν και να προβάλουν πολλαπλές ενδεχομένως πτυχές της προσωπικότητάς του.
- Διερευνούν το ρόλο που παίζει ο χρόνος στη διαμόρφωση της θεατρικής πράξης (π.χ. φλασμπæk, γραμμή του χρόνου).
- Επεξεργάζονται και προβάλουν μια μικρή θεατρική σκηνή μέσα από διάφορες οπτικές γωνίες.
- Δημιουργούν και ερμηνεύουν ρόλους με βάση συγκεκριμένους τύπους οι οποίοι παρουσιάζουν χαρακτηριστικά μιας κουλτούρας, ενός επαγγέλματος, ή μιας κοινωνικής ταυτότητας (π.χ. χωρικός, στρατιώτης).
- Διατηρούν ενώ βρίσκονται σε ρόλο τη συγκέντρωσή τους ώστε να δημιουργούν και να επικοινωνούν συγκεκριμένα νοήματα.
- Ελέγχουν την ένταση και το ρυθμό του λόγου τους εφαρμόζοντας απλούς κανόνες ορθοφωνίας.

- Δημιουργούν, απομνημονεύουν και κάνουν πρόβα το λόγο, τη φωνή και την κίνηση που επιλέγουν οι ίδιοι για τους χαρακτήρες που υποδύονται σε ένα ολοκληρωμένο δράμα προς ένα ακροατήριο.
- Αναπτύσσουν σκηνοθετικές ικανότητες οργανώνοντας τη σκηνοθετική δράση και κίνηση στο χώρο έτσι ώστε να επικοινωνούν συγκεκριμένα νοήματα ή σημάνσεις στο θεατή.
- Συμμετέχουν ενεργά στην παραγωγή μιας θεατρικής πράξης με διάφορους ρόλους (π.χ. συγγραφέας, σκηνοθέτης).

Ανταποκρίνονται

- Συζητούν τις αποφάσεις που έλαβαν στο θέατρο/δράμα, καθώς και τις συνέπειές τους, και μελετούν εναλλακτικές επιλογές.
- Σχολιάζουν, μέσα ή έξω από το ρόλο, τη θεατρική πράξη και εισηγούνται τρόπους βελτίωσής της.
- Εκφράζουν απόψεις, εντός ή εκτός ρόλου από την οπτική γωνία του χαρακτήρα που παραστούν ή έχουν παραστήσει.
- Συμμετέχουν σε ομαδικές συζητήσεις σχετικά με το θεατρικό συμβάν δίνοντας παραδείγματα και επιχειρήματα για να υποστηρίξουν την άποψή τους.
- Χρησιμοποιούν τη γλώσσα του θεάτρου για να περιγράψουν ιδέες και συναισθήματα που βίωσαν ή παρακολούθησαν στη διάρκεια του δράματος.

ΕΠΗΠΕΔΟ 3 (Στ' Δημοτικού)

Οι μαθητές και οι μαθήτριες:

Μέσα από ατομική ή/και ομαδική εργασία δημιουργούν και ερμηνεύουν θεατρικές σκηνές αφού διαμορφώσουν την πλοκή, τους χαρακτήρες και τη σκηνική δράση διαπραγματευόμενοι μέσα ή έξω από ρόλο. Χρησιμοποιούν ένα ευρύ φάσμα δραματικών στοιχείων και συμβάσεων ανάλογα με το είδος του θεάτρου που επιλέγουν να παραστήσουν. Αντλούν τη θεματολογία τους μέσα από κοινωνικά, πολιτισμικά ή ηθικά ζητήματα. Βελτιώνουν τις παραστατικές τους ικανότητες δημιουργώντας και διατηρώντας κατά τη διάρκεια της παράστασης την ατμόσφαιρα και τα συναισθήματα που επιθυμούν να επικοινωνήσουν με τους θεατές. Χρησιμοποιούν τη θεατρική ορολογία για να περιγράψουν τις εμπειρίες που βιώνουν ερχόμενα σ' επαφή με διάφορες πηγές και κουλτούρες θεάτρου, αναπτύσσοντας την αισθητική και κριτική τους σκέψη.

Δημιουργούν και Παραστούν

- Διαμορφώνουν το χώρο και τοποθετούν το σώμα τους και τα αντικείμενα μέσα σε αυτό, ώστε να εξυπηρετείται η σκηνική δράση.
- Εφευρίσκουν και αναπτύσσουν ρόλους που ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες δραματικές περιστάσεις και βασίζονται σε δεδομένα δραματικά πλαίσια.
- Δημιουργούν «άλλους» δραματικούς χαρακτήρες και «άλλες» δραματικές καταστάσεις καθώς εμπλέκονται σε μια διαδικασία αμφισβήτησης και αλλαγής των δραματικών δεδομένων.
- Συμμετέχουν ενεργά στη δημιουργία δραματικών καταστάσεων που διερευνούν συγκεκριμένα κοινωνικά, πολιτισμικά ή ηθικά ζητήματα, ιδέες και σχέσεις χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες θεατρικές φόρμες και συμβάσεις.
- Παίζουν ένα δραματικό χαρακτήρα για καθορισμένη χρονική διάρκεια και ανταποκρίνονται μέσα από το ρόλο για την εξέλιξη της δράσης, διατηρώντας μια επιδιωκόμενη ατμόσφαιρα (π.χ. χιούμορ ή μυστήριο) ή ένα επιδιωκόμενο συναίσθημα (π.χ. θυμό ή φόβο).
- Χρησιμοποιούν τα διάφορα αντικείμενα, το φωτισμό και τον ήχο ρεαλιστικά ή συμβολικά.
- Δημιουργούν ένα εύρος από εντάσεις και συγκρούσεις (π.χ. σχέσεις μεταξύ χαρακτήρων, αντιθετικές σκηνές, αντιπαραθέσεις διάθεσης και ατμόσφαιρας) με στόχο την ανάδειξη της δράσης.
- Αναπτύσσουν, χρησιμοποιούν και ελέγχουν τα εκφραστικά τους μέσα (λόγο, κίνηση, συναίσθημα) ώστε να μπορούν να μεταμορφωθούν σε ένα συγκεκριμένο δραματικό χαρακτήρα και να επικοινωνούν αποτελεσματικά ένα νόημα ή σύμβολο ή μεταφορά.
- Γράφουν το κείμενο για μικρές και απλές θεατρικές σκηνές ή διασκευάζουν σκηνές από γνωστά θεατρικά έργα και βελτιώνουν την σκηνοθεσία ή την τεχνική υποστήριξη μέσα από τη διαδικασία της πρόβας και παράστασης.
- Οργανώνουν μια μικρή, δομημένη παράσταση σύμφωνη με το στυλ θεάτρου που υιοθετούν κάθε φορά (ρεαλισμού, με στοιχεία συμβολισμού, σωματικό, χορικό, θέατρο μάσκας) ανάλογα με τον σκοπό που επιδιώκουν και το ακροατήριο στο οποίο απευθύνονται.
- Ταυτίζονται με δραματικούς χαρακτήρες και δράσεις τόσο ως ηθοποιοί που παίζουν μέσα από ρόλο, όσο και ως θεατές που παρακολουθούν μια ζωντανή παράσταση που γίνεται από τους υπόλοιπους συμμετέχοντες.
-

Ανταποκρίνονται

- Έρχονται σε επαφή με διάφορες πηγές και κουλτούρες θεάτρου, όπως είναι το εκπαιδευτικό θέατρο, μια επαγγελματική θεατρική παράσταση, το τηλεοπτικό και κινηματογραφικό δράμα, και ανταλλάζουν ιδέες και απόψεις χρησιμοποιώντας το λεξιλόγιο και την ορολογία του θεάτρου.

- Είναι ικανοί να αξιολογούν τη δουλειά που γίνεται σε ένα ολοκληρωμένο θέατρο ή μια αποσπασματική θεατρική δραστηριότητα ως ενεργοί θεατές που υιοθετούν κριτική στάση απέναντι στα δρώμενα και τις διαδικασίες που ακολουθούνται.

5. ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ

Η ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη Θεατρική Αγωγή συμβάλλει ουσιαστικά στη διεύρυνση των θεματικών περιοχών και των οπτικών μέσων. Προάγει τις γνώσεις, τις ικανότητες και δεξιότητες των μαθητών στο να χειρίζονται την τεχνολογία για το θέατρο και ταυτόχρονα διευκολύνει και εμπλουτίζει τις διαδικασίες παραγωγής.

Η δραματολογία μπορεί κάλλιστα να διανθιστεί μέσω προβολών κινηματογραφικών ταινιών, διασκευασμένων θεατρικών έργων, ντοκυμαντέρ, ηχογραφημένων θεατρικών έργων κ.λπ. Επιπρόσθετα, η αξία του διαδικτύου μπορεί να αποδειχθεί πολύτιμη όσον αφορά τη συλλογή και διασταύρωση πληροφοριών σχετικά με ένα δραματουργό, με ένα κίνημα, με τα ποικίλα είδη και μορφές θεάτρου, τη μελέτη ενός θεατρικού έργου, την ανταλλαγή ιδεών, τις διαδικτυακές συναντήσεις και συνεργασίες με σχολεία και εκπαιδευτικούς από όλο τον κόσμο με κοινούς στόχους και δραστηριότητες. Περαιτέρω, η χρήση ποικίλων προγραμμάτων στον ηλεκτρονικό υπολογιστή (όπως Movie maker, Microsoft Word, Power Point κ.α.) επιτρέπει τη δημιουργία και σύνθεση δραματικών σκηνών, συμπεριλαμβανομένων θεατρικών στοιχείων όπως σκηνικά, κοστούμια, ήχο, συγγραφή σεναρίων και σκηνοθεσία. Η βιντεογράφιση ή η φωτογραφική απεικόνιση μικρών και ευρύτερων δραματικών σκηνών που προκύπτουν μέσα από την εργαστηριακή δουλειά των ομάδων, μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην διαδικασία της ανταπόκρισης αλλά και για μελλοντική επεξεργασία αναστοχασμού, προσδίδοντας επιπρόσθετη αξία στην έννοια της θεατρικής συνέχειας.

6. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Εξαιτίας της κοινωνικής πτυχής της θεατρικής πράξης, η αξιολόγηση δεν έχει την έννοια της αντικειμενικά μετρήσιμης ικανότητας επίτευξης στόχων, αλλά μιας υποκειμενικής εκτίμησης της ποιότητας της εμπειρίας που βίωσε η ομάδα και αυτού που παρήγαγε συλλογικά για να πετύχει συγκεκριμένους στόχους. Παρόλα αυτά, ο/η κάθε συμμετέχων/ουσα μπορεί να αξιολογήσει ή να αξιολογηθεί με βάση την ικανότητά του/της να χρησιμοποιήσει στην επικοινωνία του/της νοήματα και σημάνσεις μέσα από τις δραματικές συμβάσεις και να συμβάλει έτσι στο χτίσιμο του δράματος. Σε αυτή την περίπτωση, η αξιολόγηση μπο ρεί να εκτιμήσει και να

μετρήσει το βαθμό στον οποίο οι συμμετέχοντες κατέκτησαν κατά την εκπαίδευσή τους τα μέσα για να επικοινωνήσουν θεατρικά.

Η αξιολόγηση αναφέρεται στην εκτίμηση της προόδου που επιτυγχάνουν οι συμμετέχοντες καθώς προχωρούν από το ένα στάδιο δουλειάς στο επόμενο και από το ένα επίπεδο στο άλλο. Η πρόοδος αναφέρεται στο βαθμό που οι συμμετέχοντες εξελίσσουν τις γνώσεις και ικανότητες τους τόσο ως άτομα όσο και ως ομάδα για να δημιουργούν, να παραστήνουν και να ανταποκρίνονται στο θεατρικό γεγονός -σύμφωνα με τους στόχους-δείκτες επιτυχίας που αναλύονται στο κεφάλαιο (5). Οι συμμετέχοντες θα πρέπει σταδιακά να: (α) ανταποκρίνονται σε πιο σύνθετες δραστηριότητες και στόχους, (β) αποκτούν τον έλεγχο των μέσων δημιουργίας και παράστασης θεάτρου και να διαφοροποιούν τον τρόπο που διαπραγματεύονται μια δραματική κατάσταση επιλέγοντας την κατάλληλη θεατρική φόρμα και έκφραση, (γ) εξερευνούν σε μεγαλύτερο βάθος μια δραματική κατάσταση, (δ) αποκτούν αυτονομία σε ό,τι αφορά το χειρισμό των τεχνικών και διαδικασιών του θεάτρου και (ε) είναι ικανοί να αναπτύσσουν τις δικές τους κρίσεις σε ό,τι αφορά τη δουλειά που κάνουν ή παρακολουθούν στο δράμα. Ταυτόχρονα με την αισθητική τους καλλιέργεια και ανάπτυξη, οι συμμετέχοντες θα πρέπει να αναπτύσσουν και να εξελίσσουν τις κοινωνικές τους ικανότητες που θα τους βοηθήσουν να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στο έργο που έχει να επιτελέσει κάθε φορά η ομάδα και να συμβάλλουν στην ολοκλήρωση του.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Ανίχνευση σκέψεων: Οι εσωτερικές σκέψεις του χαρακτήρα αναδύονται μέσα από το άτομο που υποδύεται τον συγκεκριμένο ρόλο ή από τους άλλους συμμετέχοντες/ουσες. Χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με τις συμβάσεις του ταμπλό ή της ακίνητης φωτογραφίας.

Αυτός ο τρόπος/ο άλλος τρόπος: Η ίδια σκηνή ή γεγονότα μπορούν να παιχτούν με διαφορετικούς αφηγητές. Ανάλογα με τις προθέσεις και την προοπτική του αφηγητή, το παίξιμο της σκηνής θα είναι ελαφρά διαφοροποιημένο.

Αφήγηση: Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει αφήγηση για να εισάγει, να συνδέσει ή να τελειώσει τη δράση. Αφήγηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον/την εκπαιδευτικό ή μια ομάδα παιδιών καθώς τα υπόλοιπα την κάνουν πράξη. Η σύμβαση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να επιβραδύνει και να εντείνει τη δράση, να σηματοδοτήσει το πέραςμα του χρόνου ή να κάνει την εισαγωγή στο επόμενο στάδιο του μαθήματος ή ακόμη και για να σχολιάσει τα δρώμενα.

Διάδρομος σκέψης/συνείδησης: Οι συμμετέχοντες/ουσες φτιάχνουν δυο παράλληλες σειρές και δημιουργούν ένα διάδρομο. Καθώς ο χαρακτήρας που αντιμετωπίζει ένα δίλημμα ή πρόβλημα περπατά ανάμεσά τους, οι υπόλοιποι προφέρουν τις σκέψεις του ή ενδεχομένως προσφέρουν μια συμβουλή. Οι δυο ομάδες συμμετεχόντων/ουσών μπορούν να εκφράζουν αντικρουόμενες απόψεις για να εντείνουν την ένταση ή απλά να δρουν συμπληρωματικά.

Εκπαιδευτικός σε ρόλο: Στην πιο απλή του φόρμα ο/η εκπαιδευτικός λαμβάνει μέρος στο δράμα μαζί με τους άλλους συμμετέχοντες/ουσες. Συχνά χρησιμοποιεί το ρόλο του/της για να καθοδηγήσει το δράμα μέσα από τη δράση.

Θεατρικά Παιχνίδια: ποικίλα παιχνίδια με θεατρικό υπόβαθρο, που γίνονται πριν, στη διάρκεια ή στο τέλος του εργαστηρίου και επιτελούν διάφορους στόχους.

Θέατρο της αγοράς (forum theatre): Μια μικρή ομάδα συμμετεχόντων παίζει ένα δράμα για τους υπόλοιπους που είναι «παρατηρητές». Τόσο οι «ηθοποιοί» όσο και οι «παρατηρητές» έχουν το δικαίωμα να σταματήσουν το δράμα σε οποιοδήποτε σημείο και να κάνουν εισηγήσεις σχετικά με το πώς μπορεί να συνεχιστεί η δράση, να ζητήσουν να ξαναπαιχτεί με αλλαγές που θα προτείνουν σχεδιασμένες να φέρουν μια άλλη οπτική γωνία στην επιφάνεια, να εμβαθύνουν το δράμα κάνοντας χρήση και των άλλων συμβάσεων. Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό του είναι ότι όλοι οι συμμετέχοντες, «ηθοποιοί» και «παρατηρητές» αναλαμβάνουν την ευθύνη για τη δημιουργία του δράματος –στην ουσία οι παρατηρητές χειρίζονται τους ηθοποιούς όπως επιθυμούν.

Ιεροτελεστία/Τελετουργία: Οι συμμετέχοντες/ουσες αυτοσχεδιάζουν σκηνές βασισμένες σε γεγονότα ή δράσεις που έχουν ιδιαίτερη σημασία για αυτούς/ές ή για ένα δραματικό χαρακτήρα. Έχουν το χαρακτηριστικό της επανάληψης κάποιου μοτίβου συμπεριφοράς ή τρόπου κίνησης και έκφρασης.

Καυτή καρέκλα: Ένας χαρακτήρας δέχεται ερωτήσεις από τους άλλους συμμετέχοντες/ουσες που μπορεί επίσης να είναι σε ρόλο. Ο ρόλος μπορεί να σηματοδοτηθεί με το να καθίσει ο/η συμμετέχων/χουσα σε μια καρέκλα, με το να

φορέσει ένα κουστούμι ή να κρατάει ένα αντιπροσωπευτικό αντικείμενο της ιδιότητας του.

Κυκλικό Δράμα: Αποτελεί μια μορφή του μικρού ομαδικού δράματος κατά το οποίο οι ομάδες καλούνται να αυτοσχεδιάσουν διαφορετικές σκηνές με έναν κεντρικό χαρακτήρα. Αφού οι ομάδες δημιουργήσουν την σκηνή, η/ο εκπαιδευτικός εισέρχεται σε κάθε σκηνή παίρνοντας το ρόλο του κεντρικού χαρακτήρα και αυτοσχεδιάζει με την κάθε ομάδα προτού πάει στην επόμενη. Δίνεται έτσι η δυνατότητα να δούμε τους διαφορετικούς τρόπους που αντιδρά ένας χαρακτήρας ανάλογα με την περίσταση στην οποία βρίσκεται.

Κύκλος Αξιολόγησης: Γενικά ο κύκλος χρησιμοποιείται ως μορφή διάταξης των συμμετεχόντων/ουσών. Μπορεί να είναι η αρχική ή ενδιάμεση δραστηριότητα που παρεμβάλλεται στη ροή του εργαστηρίου, καθώς και η τελική δραστηριότητα, πριν την επαναφορά στη ρουτίνα της τάξης, και αποσκοπεί σε συζήτηση/ανασκόπηση και αξιολόγηση των εργασιών στην ομάδα.

Μανδύας του Ειδικού/Η οπτική γωνία του ειδικού: Οι συμμετέχοντες/ουσες παίρνουν ρόλους που έχουν ειδική γνώση ή εμπειρία σχετική με την κατάσταση στην οποία βρίσκονται.

Μιμική/παντομίμα: Κινήσεις και χειρονομίες που αναπαριστούν μια κατάσταση ή την συμπεριφορά κάποιου χαρακτήρα. Μπορεί να συνοδεύεται και να υποστηρίζεται από την αφήγηση του/της εκπαιδευτικού.

Ομαδική γλυπτική: Μια ομάδα ή ένα άτομο από μια ομάδα υιοθετεί το ρόλο του γλύπτη και μεταμορφώνει τους ηθοποιούς σε αγάλματα που έχουν συγκεκριμένη πόζα ή σχήμα. Το σχήμα αυτό, συνήθως αφαιρετικό, εκφράζει μια συγκεκριμένη πτυχή ενός θέματος ή μιας ιδέας που συζητήθηκε. Η συλλογική δημιουργία του αγάλματος ενθαρρύνει τα μέλη της ομάδας να δώσουν την δικιά τους ερμηνεία για τα γεγονότα που διαδραματίζονται στο δράμα.

Ορίζοντας το χώρο (defining space): ο χώρος του δράματος ορίζεται μέσα σε συγκεκριμένα όρια που αφορούν στην τοποθεσία και το χρόνο που αυτό διαδραματίζεται. Ένας χώρος κλειδί στο δράμα όπως είναι ένα συγκεκριμένο δωμάτιο κατασκευάζεται με τη χρήση διαφόρων υλικών που έχουμε στη διάθεσή μας (έπιπλα, αντικείμενα, wood blocks, υφάσματα κλπ).

Παγωμένη εικόνα ή ταμπλό: Οι συμμετέχοντες/ουσες χρησιμοποιούν το σώμα τους για να δημιουργήσουν μια εικόνα αντιπροσωπευτική μιας στιγμής στο δράμα. Χρησιμοποιεί συνήθως για βιωματική υιοθέτηση ενός γενικότερου συναισθήματος/διάθεσης/ατμόσφαιρας. Μπορεί να συνδυαστεί με τη σύμβαση του σάουντρακ ή της ανίχνευσης σκέψεων, για να εξελίξει τη διερεύνηση στο δράμα. Επίσης, μπορεί να συνοδεύεται από τη σύμβαση της αφήγησης για να δημιουργεί περισσότερη αποστασιοποίηση από το δράμα.

Παράλληλες σκηνές: Δύο ή περισσότερες σκηνές που στην πραγματικότητα θα συνέβαιναν σε διαφορετικά μέρη ή/και διαφορετικούς χρόνους παίζονται η μια δίπλα στην άλλη. Μια σκηνή μπορεί να παγώσει καθώς οι άλλες ζωντανεύουν. Έτσι παρακολουθούμε τις εντάσεις και τους συσχετισμούς που υπάρχουν μεταξύ τους.

Ρόλος στον τοίχο/πάτωμα: Ένας ρόλος αναπαρίσταται με μια φιγούρα που σχεδιάζουμε μέσα στην οποία μπορούν τα παιδιά να γράψουν φράσεις κλειδιά, ιδέες

ή συναισθήματα για το χαρακτήρα. Πληροφορίες μπορούν να προστεθούν καθώς το δράμα προχωρά και εξελίσσεται.

Σάουντρακ: Ήχοι δημιουργούν την ατμόσφαιρα του τόπου όπου λαμβάνει χώρα το δράμα. Οι ήχοι μπορεί να είναι ηχογραφημένοι ή ζωντανοί, μπορούν να εκτελεστούν και από τα παιδιά με χρήση της φωνής, του σώματος ή και μουσικών οργάνων.

Σβούρα: Μια τεχνική όπου και τα πιο ντροπαλά παιδιά αποκτούν «φωνή», «κρυμμένα» πίσω από ένα ρόλο. Μέσω της τεχνικής της σβούρας, παύουν να είναι ο εαυτός τους και μέσω ενός 'άλλου' μπορούν να προβάλλουν απόψεις. Στριφογυρνώντας, «μπαινοβγαίνουν», τότε σε άλλους ρόλους/χαρακτήρες και τότε στον εαυτό τους.

Συναντήσεις: Οι συμμετέχοντες/ουσες συναντώνται όλοι μαζί για να εκθέσουν ένα πρόβλημα ή να συζητήσουν πληροφορίες μέσα από την επίσημη συνάντηση. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να συμμετέχει μέσα από ρόλο για να δώσει πληροφορίες, να δημιουργήσει ατμόσφαιρα ή να προκαλέσει ένταση μέσα από τη δραματική κατάσταση.

Συνεντεύξεις/ανακρίσεις: Οι χαρακτήρες δίνουν συνέντευξη σε ρεπόρτερ ή ανακρίνονται από κάποιο άτομο εξουσίας που έχει στόχο να αμφισβητήσει τα κίνητρα, τις αξίες και τα πιστεύω τους ή να αποκομίσει περισσότερες πληροφορίες για ένα γεγονός.

Τίτλοι (Headlines): φράσεις σε μορφή τίτλου εφημερίδας χρησιμοποιούνται για να εστιάσουν την προσοχή σε μια πτυχή του δράματος. Συνοδεύεται με *ακίνητες φωτογραφίες*. Διαφορετικοί τίτλοι μπορούν να δοθούν για μια φωτογραφία ώστε να φωτίσουν διαφορετικές προοπτικές.

Φλάσμπακ: Καθώς η σκηνή του παρόντος εξελίσσεται, οι συμμετέχοντες /ουσες ανατρέχουν πίσω στο χρόνο για να φτιάξουν σκηνές που ρίχνουν φως στους λόγους για τους οποίους ένας συγκεκριμένος χαρακτήρας επιλέγει να δράσει με έναν τρόπο ή για να φέρουν το χαρακτήρα αντιμέτωπο με επιλογές του παρελθόντος, γεγονός που εντείνει τη δράση ακόμη περισσότερο.

Χάρτες/Διαγράμματα: Παρέχουν επιπρόσθετες πληροφορίες για το περιεχόμενο και το σκηνικό του δράματος. Μπορούν να γίνουν συλλογικά, ώστε το κάθε παιδί να έχει την ευκαιρία να επηρεάσει το τελικό αποτέλεσμα.

Χορός (chorus): Οι συμμετέχοντες είναι οργανωμένοι σε ομάδες που παίζουν το ρόλο του σχολιαστή της δράσης που εξελίσσεται την ίδια στιγμή. Τα χορικά αντιπαρατίθενται είτε μεταξύ τους είτε με τον πρωταγωνιστή της δράσης για να δημιουργήσουν εντάσεις και συγκρούσεις που θα προεκτείνουν τα θέματα υπό διερεύνηση και θα δώσουν άλλες οπτικές. Τα χορικά είναι αποτέλεσμα επεξεργασίας και προέκτασης γραπτού κειμένου ή αυτοσχεδιασμού των συμμετεχόντων. Είναι αποτελεσματικό ιδιαίτερα όταν χρησιμοποιείται ως μέρος του μοντάζ με μια άλλη σύμβαση, π.χ. *ταμπλό* ή *μimική*.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

	ΕΠΙΠΕΔΟ 1	ΕΠΙΠΕΔΟ 2	ΕΠΙΠΕΔΟ 3
ΔΗΜΙΟΥΡΓΩ (διερεύνηση, διασκευή, διαμόρφωση, ερμηνεία)	Οι συμμετέχοντες διερευνούν στοιχεία και τεχνικές του δράματος και συμμετέχουν σε αυτό ενεργοποιώντας τις εμπειρίες και τη φαντασία τους.	Οι συμμετέχοντες διερευνούν και χρησιμοποιούν στοιχεία, τεχνικές και συμβάσεις του δράματος για διάφορους σκοπούς και αναπτύσσουν ιδέες στο δράμα βασισμένοι σε προσωπικές εμπειρίες, μυθοπλασία και άλλα ερεθίσματα.	Οι συμμετέχοντες συνδυάζουν δραματικά στοιχεία, τεχνικές και συμβάσεις για να διευρύνουν το δράμα μέσα από διάφορες δραστηριότητες, και διαπραγματεύονται μεταξύ τους, μέσα ή έξω από το ρόλο, τη δημιουργία πιθανών καταστάσεων ή αφηγήσεων.
ΠΑΡΑΣΤΩ (παραγωγή, παρουσίαση)	Οι συμμετέχοντες μοιράζονται την εμπειρία που βιώνουν στο δράμα/θέατρο με άλλους που τους παρακολουθούν.	Οι συμμετέχοντες χρησιμοποιούν ικανότητες για παράσταση που αφορούν στο λόγο, την κίνηση και το συναίσθημα με σκοπό την επικοινωνία νοημάτων.	Οι συμμετέχοντες σχεδιάζουν την σκηνική δράση και κάνουν πρόβες για να παρουσιάσουν ολοκληρωμένα μια θεατρική πράξη.
ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΝΟΜΑΙ (αξιολόγηση και εφαρμογή γνώσης και κατανόησης)	Οι συμμετέχοντες περιγράφουν ιδέες και συναισθήματα που βίωσαν στη διάρκεια ενός θεατρικού γεγονότος.	Οι συμμετέχοντες περιγράφουν εμπειρίες που βίωσαν κατά τη διάρκεια του δράματος, εκφράζουν απόψεις ανταλλάσσοντας ιδέες με τους άλλους, περιγράφουν και ερμηνεύουν παραστάσεις που έχουν παρακολουθήσει.	Οι συμμετέχοντες συζητούν με θεατρικούς όρους και ερμηνεύουν αυτά που έμαθαν και κατάλαβαν μέσα από τη βιωματική τους εμπειρία στο θεατρικό γεγονός που δημιούργησαν οι ίδιοι ή άλλοι γι αυτούς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Δραματικά στοιχεία (elements): Τα βασικά συστατικά του δράματος που συμβάλλουν στη δημιουργία του και συνθέτουν το νόημα της παράστασης. Μερικά από τα βασικά δραματικά στοιχεία είναι ο χώρος, ο χρόνος, τα αντικείμενα, η γλώσσα, ο ήχος, τα κοστούμια, η ένταση, ο φωτισμός, η κίνηση, η αμόσφαιρα, η εστίαση.

Δραματική κατάσταση: Η εικονική πραγματικότητα που κατασκευάζουν αυτοί που αποδέχονται τη σύμβαση του φανταστικού «εάν» και, συμμετέχουν για να προκαλέσουν μια μεταμόρφωση του χώρου, του χρόνου και του εαυτού τους.

Δραματικός χαρακτήρας: Χαρακτήρας που ανήκει στην εικονική πραγματικότητα του θεάτρου και είναι κατασκεύασμα του ηθοποιού που δρα ως «άλλος» που έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά –κοινωνικά, σωματικά, ψυχολογικά, ιστορικά, πολιτισμικά. Για παράδειγμα, ο χαρακτήρας ενός συγκεκριμένου βασιλιά, του *Αγαμέμνονα*.

Εργαστηριακό θέατρο: Το θέατρο που δίνει έμφαση στη διαδικασία δημιουργίας και παράστασης θεάτρου. Η παράσταση, που κτίζεται σταδιακά μέσα από τις θεατρικές συμβάσεις, μπορεί να έχει τη μορφή μιας σύντομης παρουσίασης στους υπόλοιπους συμμετέχοντες της ομάδας ή μιας ολοκληρωμένης παρουσίασης προς άλλο ακροατήριο.

Εμψυχωτής/ώτρια: Ο/η εκπαιδευτικός συμβουλεύει, ενισχύει, καθοδηγεί ή επιδεικνύει τρόπους με τους οποίους οι συμμετέχοντες μπορούν να δημιουργήσουν, να παραστήσουν και να ανταποκριθούν στο θέατρο μέσα σε ένα θετικό κλίμα που δημιουργεί μαζί με την ομάδα.

Θεατρικό γεγονός: Είναι μια βιωματική εμπειρία που μοιράζονται οι συμμετέχοντες καθώς υιοθετούν τη φαντασία τους και μεταμορφώνονται σε «άλλους» που δρουν σε «άλλο» χώρο και «άλλο» χρόνο. Το θεατρικό γεγονός αποτελεί μια πολιτισμική δραστηριότητα κατά την οποία οι συμμετέχοντες ανταλλάζουν ιδέες, προτείνουν και διαπραγματεύονται στάσεις και δράσεις ζωής.

Ρόλος: Σύμβαση σύμφωνα με την οποία οι συμμετέχοντες δρουν ως «άλλοι» σε έναν «άλλο» χώρο, σε μια «άλλη» χρονική στιγμή.

Σημάνσεις (Signs): Τα μέσα ή δραματικά στοιχεία που υιοθετεί το θέατρο για να επικοινωνήσει στο θεατή συγκεκριμένες πληροφορίες και νοήματα της δραματικής πραγματικότητας.

Συμβάσεις (Conventions): Τεχνικές μέσω των οποίων ο χρόνος, ο χώρος και η φυσική παρουσία αλληλεπιδρούν και διαμορφώνονται για να δημιουργήσουν διάφορα νοήματα ή σημάνσεις στο θέατρο.

Συμμετέχοντες: Αυτοί που συνθέτουν με την παρουσία και δράση τους ένα θεατρικό γεγονός. Δρουν μέσα ή έξω από το δράμα υιοθετώντας διάφορους και διαφορετικούς ρόλους κάθε φορά, όπως ηθοποιοί, σκηνοθέτες, συγγραφείς κειμένου, μουσικοί παραγωγοί, ρυθμιστές του ήχου και του φωτισμού, χορογράφοι, θεατές κ.α.

Τεχνικές: Μέθοδοι ή/και διαδικασίες που ακολουθούνται για να επιτευχθούν συγκεκριμένοι στόχοι στο δράμα και μπορεί να αφορούν τη χρήση της φωνής, την έκφραση, την κίνηση κλπ.

Τύπος: Ρόλος που υιοθετεί τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά διάφορων κοινωνικών τύπων, επαγγελματιών, μελών μιας πολιτισμικής ομάδας κλπ. Π.χ. χωρικός, στρατιώτης, γονιός, βασιλιάς. Οι τύποι-ρόλοι αποτελούν μια γενική και απλουστευμένη έκφραση της κοινωνικής ομάδας.

Φόρμα/στυλ: Η φόρμα αναφέρεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που διαγράφουν τις διαδικασίες δημιουργίας και παράστασης θεάτρου καθώς και της πρόθεσης δημιουργίας και παράστασης. Η κάθε θεατρική φόρμα έχει ένα ιστορικό υπόβαθρο με συγκεκριμένη ιδεολογία που διαμορφώνει ένα συγκεκριμένο στυλ υποκριτικής, σκηνοθεσίας και επικοινωνίας με τον θεατή.

Χειρονομία (gesture): Φόρμα μη λεκτικής επικοινωνίας, που μεταφέρει συγκεκριμένα νοήματα και εξυπηρετεί στην επικοινωνία του δράματος. Μπορεί να συνοδεύεται και με λόγο. Αναφέρεται σε κινήσεις του προσώπου, των χεριών και του υπόλοιπου σώματος.

Gestus: Είναι βασικό συστατικό της θεωρίας του Μπρεχτ, και αναφέρεται σε ένα τρόπο τεχνικής που ακολουθεί ο ηθοποιός για να παρουσιάσει το δραματικό χαρακτήρα που υποδύεται, χωρίς να να μεταμορφωθεί ολοκληρωτικά σε αυτόν. Έτσι, ο ηθοποιός διατηρεί το διττό του ρόλο ως ηθοποιός που παίζει ένα ρόλο και ως θεατή που τον μελετά από απόσταση. Το gestus συνδυάζει φυσική χειρονομία και στάση. Το Gestus , ως ενσάρκωση μιας στάσης, φέρει τουλάχιστον δύο διαφορετικές σημασίες στο Μπρεχτικό θέατρο: πρώτον, η αποκάλυψη ή η αποκάλυψη των κινήτρων και των πράξεων που στηρίζουν μια δραματική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των χαρακτήρων. Δεύτερον, την αφήγηση αυτού του χαρακτήρα από τον ηθοποιό (είτε ρητά ή σιωπηρά).